

EDGAR DEGAS'IN MONOTİPLERİ: MODERN SANATTA YENİLİKÇİ BİR YAKLAŞIM

MELİS SUCUOĞLU DOĞAN*

ÖZ

17. yüzyıldan itibaren sanatçılar tarafından keşfedilen monotip baskı tekniği, her baskının tekil ve benzersiz olması nedeniyle geleneksel çoğaltmaya dayalı baskı yöntemlerinden ayrılmaktadır. Genellikle cam, metal veya pleksi gibi pürüzsüz bir yüzey üzerine mürekkep ya da boya yardımı ile yapılan resmin, kâğıt veya tuval üzerine aktarılmasıyla oluşan monotip tekniği sanatçıların tek ve benzersiz eserler üretmesine olanak tanımaktadır. Monotip, özellikle deneysel ve öznel olması sebebiyle modern sanatın ifade biçimleriyle örtüşmektedir. Bu araştırma, Edgar Degas'ın monotip tekniğini kullanarak ürettiği çalışmalarını modern sanat bağlamında incelemeyi amaçlamaktadır.

Araştırmada öncelikle baskıresim tekniklerinin tarihsel gelişimi ve monotip tekniğinin bu bağlamdaki yeri ele alınacak, Degas'ın bu teknik aracılığıyla geliştirdiği özgün üretim biçimi incelenecektir. Sanatçının seçili monotip eserleri, anlatımcı kuram ve yapıt merkezli analiz yöntemiyle biçimsel ve içeriksel olarak analiz edilecek; sanatçının geleneksel yöntemlerden bilinçli bir kopuş sergileyerek monotip tekniğini nasıl özgün bir ifade aracına dönüştürdüğü ortaya konulacaktır. Araştırmanın bulguları, sanatçının monotip baskılar aracılığıyla eserlerindeki figüratif anlatımı yeniden şekillendirdiğini ve klasik resim anlayışını sorgulayarak baskı sanatını da bu sürece dahil ettiği deneysel yaklaşımlar geliştirdiğini göstermektedir. Literatürde sınırlı sayıda çalışmaya konu olan Degas'ın monotipleri, modern baskı sanatının kavramsal ve teknik açıdan yeniden değerlendirilmesine katkı sağlayan özgün ve yenilikçi bir ifade alanı olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Edgar Degas, Monotip, Baskıresim, Modern Sanat, Deneysellik.

* Dr. Öğr. Üyesi, Ardahan Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, melissucuoğludogan@ardahan.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-6183-2941>.

** Çalışmada herhangi bir destek ve teşekkür beyanı veya çatışma beyanı yoktur.

*** Sucuoğlu Doğan, M. (2025). Edgar Degas'ın Monotipleri: Modern Sanatta Yenilikçi Bir Yaklaşım. Akdeniz Sanat (36), 277-300.

EDGAR DEGAS' MONOTYPES: AN INNOVATIVE APPROACH IN MODERN ART

MELİS SUCUOĞLU DOĞAN*

ABSTRACT

Since the 17th century, the monotype printmaking technique, discovered by artists, has distinguished itself from traditional reproduction-based printmaking methods due to the singular and unique nature of each print. Typically, the monotype technique involves transferring an image created with ink or paint on a smooth surface—such as glass, metal, or plexiglass—onto paper or canvas. This process allows artists to produce one-of-a-kind and non-replicable works. Particularly because of its experimental and subjective nature, the monotype aligns with the expressive tendencies of modern art.

This study aims to examine the works produced by Edgar Degas using the monotype technique within the context of modern art. The research will first address the historical development of printmaking techniques and the place of monotype within this framework, followed by an investigation of the unique modes of production developed by Degas through this technique. Selected monotype works by the artist will be analyzed both formally and contextually through the lens of expressive theory and a work-centered analytical approach. In this context, the study will reveal how the artist deliberately broke away from traditional methods and transformed the monotype technique into an original means of expression. The findings of the research demonstrate that Degas reshaped figurative expression in his works through monotype prints and developed experimental approaches by integrating printmaking into a broader critique of classical painting traditions. Degas's monotypes, which have been the subject of limited scholarly attention, are evaluated as a unique and innovative field of expression that contributes to the conceptual and technical re-evaluation of modern printmaking.

Keywords: Edgar Degas, Monotype, Printmaking, Modern Art, Experimentalism.

1. GİRİŞ

Edgar Degas, 19. yüzyıl sonlarında adını sıkça duyuran ve modern sanatın gelişimine önemli katkılar sunan bir sanatçıdır. Sanatçı, İzlenimcilik akımının önde gelen isimlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Degas, resimlerinin yanı sıra ürettiği monotip eserleriyle de sanat tarihinde yer edinmiştir. Degas gibi yenilikçi sanatçılar monotip tekniğini geliştirip yaygınlaştırarak, bu yöntemin sanat dünyasında daha yaygın kabul görmesini sağlamışlardır. Sanatçı, monotip tekniğini kullanarak bale dansçıları, banyo sahneleri ve günlük yaşam gibi temaları daha resimsel ve ifadeci bir şekilde işlemeyi başarmış, böylece bu tekniğin sanatsal potansiyelinin gelişmesine ve diğer sanatçılar tarafından görünür olmasına olanak tanımıştır. Monotip tekniği, sanatsal yaratım sürecinde deneysel bir yaklaşım sağlamak ve sanatçının duygu ve düşüncelerini anlık olarak ortaya çıkarmasına olanak tanımaktadır.

Baskiresmin ilk örneklerinin Las Manos mağarasının duvarlarına MÖ 11000 ila 7000 yılları arasında yapıldığı düşünülmektedir. MS 105 yılında Çin’de kâğıdın bulunmasıyla birlikte tahta mühürler kullanılarak kâğıt ve ipek üzerine baskılar yapılmış, baskiresmin de gelişiminin öne açılmıştır (Yıldız, 2023, s.193). Bu teknikler, metinlerin kopyalanması ve sanat eserlerinin üretilmesi için yaygın olarak kullanılmıştır. Orta Çağ boyunca, Avrupa’da ahşap baskı teknikleri, özellikle kitap baskıcılığında, kilise duvarlarında ve duvar resimlerinde görülmektedir. “Baskı-resim teknikleriyle matbaa teknikleri arasında, kitap basımının erken aşamalarından beri dolaylı dolaysız yakın ilişkiler vardır. Orta çağ’da çok yaygın olan Alman tahta kazıma (kesme) tekniğindeki dinsel ve mistik fantezileri yansıtan baskiresimlerin, Gutenberg matbaasının ortaya çıkışında kesin bir rolü bulunduğu belirlenmiştir (Tansuğ, 1999, s. 310). Monotip tekniğinin ortaya çıkışı ise, bu geleneksel baskı yöntemlerinin yanı sıra, sanatçıların yaratıcılık ve ifade özgürlüğüne duydukları ihtiyacın bir sonucu olarak 17. yüzyılda başlamıştır. “Bilinen en erken monotiplerin tarihi XVII. yüzyılın ortalarına uzanır ve İtalyan baskiresimci Giovanni Benedetto Castiglione (1609 - 64) tarafından yapılmıştır” (Grabowski ve Fick, 2012, s. 187-188).

Bu araştırma Edgar Degas’ın monotip eserlerini modern sanat bağlamında incelemeyi amaçlamaktadır. Monotip tekniğinin tek ve benzersiz olması, buna bağlı olarak deneysel bir yaratım süreci ortaya koyduğu görülmektedir. Araştırmada geleneksel baskı tekniklerinin kısa tarihçesi anlatılarak bu tarih içerisinde monotip tekniğinin gelişimi ele alınacaktır. Ortaçağdan itibaren Çin’den Avrupa’ya yayılan ahşap baskı tekniklerinden başlayarak 17. yüzyılda Giovanni Benedetto Castiglione tarafından geliştirilen ve 19. yüzyılda Edgar Degas tarafından kullanılan monotip tekniği araştırmanın ana konusunu oluşturacaktır. Ana bölümde Degas’ın bu konuda ürettiği yenilikçi ve deneysel monotip baskılarının sanat tarihindeki öneminden ve bu eserlerin modern sanata katkılarından bahsedilecektir. Degas’ın deneysel bir baskı yöntemini kullanması, sanatçının ifade özgürlüğünü ve yaratıcılığını ön plana çıkarmış, modern sanatın içerisinde önemli bir rol oynamıştır. Araştırma sonucunda, Degas’ın monotip çalışmalarına ilişkin ulusal ve uluslararası literatürde metinlerin sınırlı

sayıda olduğu görülmüştür. Mevcut tez, makale, müze katalogları ve kitaplarda monotip tekniği bağlamında sanatçının adı anılmakta fakat bu çalışmalarda detaylı ve biçimsel çözümlere yer verilmemektedir. Bu nedenle araştırma sanatçının eserlerinin modern sanat tarihindeki yeri ve özgünlüğü hakkında derinlemesine bir araştırma sunmayı hedeflemektedir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Monotip baskı tekniği sanat tarihi içerisinde genellikle deneysel bir alan olarak görülmüş ve geleneksel baskı tekniklerinden (ağaç baskı, linol, gravür vb.) ayrı tutulmuştur. Giovanni Benedetto Castiglione'nin öncülüğünde yapılan ilk monotip çalışmaları 17. yüzyıla tarihlenmektedir ve tek baskı anlayışının temelleri bu dönemde atılmıştır (Reed, 1991). İlerleyen yıllarda sanatçı William Blake monotip tekniğini suluboya ve guaş ile birleştirmiş, zaten deneysel bir yöntem olan monotipin sınırlarını daha da genişletmiştir. Paul Gauguin ise eserlerinde monotip ve suluboya tekniğini birleştirerek bu yeni anlayışa katkı sağlamış, hem içerik hem de teknik olarak özgün bir yaklaşım geliştirmiştir. Ancak Degas'ın bu teknikte yakaladığı özgün yaklaşımlar monotip tekniğinin modern sanatın öznel ve süreç odaklı yaklaşımına katkı sağlamıştır.

Literatürde Degas'ın monotip eserlerine yönelik çalışmalara bakıldığında, genellikle sanatçının hayatı, pastel çalışmaları, günlük yaşamı ve bale dansçıları sanatına dâhil ediş biçiminin kapsamlı bir şekilde analiz edildiği fakat monotip çalışmaları hakkında detaylı bir çalışmaya nadiren yer verildiği görülmüştür. Degas'ın monotip eserlerine daha çok uluslararası yayınlarda rastlanılmıştır. 1968 yılında Eugenia Parry Janis tarafından hazırlanan "Degas Monotypes Essay, Catalogue & Checklist" sanatçının monotip çalışmaları hakkında hazırlanan ilk kapsamlı katalog olma özelliğini taşımaktadır. Ancak bu katalogda renkli görsellerin eksik olması ve sadece sınırlı sayıda müze koleksiyonuna odaklanılması sebebiyle Miguel Orozco kataloğu güncelleyerek daha kapsamlı bir çalışma hazırlamıştır. Bu katalogda Orozco eser sayısını 321'den 397'ye çıkarmış, eserlerin hala %13'ünün kayıp olduğunu tespit etmiştir (Orozco, 2019). Fakat bu çalışma akademik ve kuramsal bir analizden uzaktır. Daha çok güncellenmiş bir envanter çalışması sunmaktadır. New York Modern Sanatlar Müzesinin gerçekleştirdiği "Edgar Degas: A Strange New Beauty" sergisinin kataloğunda ise Clayson (2016), Degas'ın ışık ile kurduğu ilişkiyi analiz etmiş, sahne aydınlatması aracılığıyla resimsel mekânda ışığın algı üzerindeki etkisinden bahsetmiştir. Yine aynı katalogta Kendall (2016), Degas'ın monotip çalışmalarının sanat anlayışında köklü değişimlere sebep olduğunu, çalışmalarında geleneksel anlayışı terk edip yenilikçi bir üslubu benimsediğini belirtmiştir. Shackelford (1984) ise, sanatçının Paris'te opera sanatçıları hakkındaki gözlemlerinin, sahne arkasında yaşanan dinamizmin, sanatçının monotiplerine nasıl yansıdığını biçimsel olarak analiz etmiştir. Kear (2022), ise Degas'ın 500 eserini kronolojik olarak ele alan detaylı bir kitap yayınlamış fakat sanatçının monotip eserlerine detaylı bir şekilde yer vermemiştir. Grabowski

ve Fick (2012) ise baskı sanatına dair teknik tanımlamaların ötesinde tarihsel süreçleri de ele alan kapsamlı bir kaynak oluşturmaktadır. Ulusal kaynaklarda ise, Erdoğan (2020) sanatçının hayatını ve eserlerini detaylı bir şekilde ele almış, fakat monotip eserlerine teknik bir bağlamda birkaç satırla yer vermiştir. Baskıresim tekniklerine dair Kınay Gör (2022) ve Anadolu Üniversitesi Yayını (2011), baskı sanatının temel malzeme ve teknik bilgisini detaylı bir şekilde ele alırken, monotip baskının sanatsal bağlamda ifade potansiyeli hakkında yeterli bilgiye yer vermemektedir. Bu bağlamda Degas'ın monotip eserlerinin deneysel yönünü kavramak ve modern sanatta yenilikçi bir yaklaşım olarak ele alınış biçimini anlamak noktasında literatürde önemli bir boşluk olduğu saptanmıştır. Bu araştırma, mevcut literatürdeki sınırlı ve çoğu zaman katalog düzeyinde kalan çalışmaların ötesine geçerek, sanatçının monotip eserlerinin dönemi içerisindeki önemini derinlemesine analiz etmeyi hedeflemektedir. Degas'ın seçilen monotip baskılarının teknik, biçimsel ve anlatımcı yönleri temel alınarak monotip baskı tekniğinde geliştirdiği özgün anlatım şekli yorumlanmıştır. Monotip ve resim tekniğini birleştirerek kurduğu resimsel dil kapsamlı bir şekilde değerlendirilmiş, literatüre özgün bir katkı sunması hedeflenmiştir.

3. YÖNTEM

Araştırma sanat tarihine özgü nitel araştırma yöntemi temelinde oluşturulmuştur. Edgar Degas'ın seçilmiş monotip eserleri anlatımcı sanat kuramı ve yapıt merkezli analiz yöntemi ile biçimsel ve içeriksel olarak analiz edilmiştir. Anlatımcı kuram, sanat tarihinde sanatçı merkezli yaklaşımı merkeze almaktadır. "Anlatımcı kuram, sanatı, duyguların dile getirilmesi olarak yorumlamıştır. Kurama göre asıl önemli olan sanatçının duygularıdır. Bu duygular sanatçının iç dünyasının bütünüdür" (Ötügen, 2009, s. 162). Anlatımcılık kuramının en önemli özelliği sanatın ne olduğu sorusuna cevap ararken sanatçının yaşantısına da yönelim göstermesidir. Bu kuram iki amaçla ele alınmaktadır. Birincisi eserleri anlamak ve çözümlenmek için sanatçının hayatını ve kişiliğini analiz etmek, ikincisi ise; sanatçının psikolojisini ve kişiliği anlayabilmek için eserleri bir ayna gibi kullanmak (Moran, 2013). Bu yaklaşıma göre eser sadece nesnenin dış gerçekliğini yansıtmamalı aynı zamanda sanatçının iç dünyasını, yaşamını, duygusal dışavurumunu da açığa çıkarmalıdır. Bu çalışmada sanatçının yeni ve deneysel bir teknik kullanarak kendi içsel deneyimlerini ve duygu durumunu nasıl yansıttığına odaklanmıştır. Sanatçının eserleri sadece mekân veya nesnenin tasviri değil aynı zamanda sanatçının öznel ifadelerine yer veren, psikolojik alt yapısını da temsil eden bir düzlemde şekillenmektedir. Degas'ın eserlerinde ışık ile kurduğu ilişki aynı zamanda figürün psikolojik haline dair bir değerlendirmeyi de içerir. Sanatçının aynı plaka üzerinden gerçekleştirdiği eserler ve farklı tekniklerle bu eserlere müdahaleleri de, sanatçının duygusal dışavurumunu yansıtmaktadır. Araştırmada kullanılan bir diğer yöntem yapıt merkezli analiz yöntemidir. "Yapıt merkezli yaklaşım biçiminde çözümlenen yapıtın odağında sanatçı değil yapıt vardır. Sanat yapıtına, yapıttaki biçime, düzene, kurguya öncelik veren bir

çözümleme yöntemidir. Yapıttaki biçim bu yaklaşımda temeldir” (Ötgün, 2009, s.164). Aynı zamanda yapıt merkezli analiz yönteminde eserlerin renk, doku, çizgi, mekân ve kompozisyon öğeleri göz önünde bulundurulurken değerlendirme yapılmaktadır.

Genellikle eserin görsel ya da fiziksel özellikleri zıt nitelikler üzerinden tartışılmaktadır. Çizgisel – gölgesel, düzlemsel – üç boyutlu ya da koyu – açık olarak değerlendirilmektedir (D’Alleve, 2015, s. 27). Bu yöntemler kullanılarak eserin hem içeriği hem de üretim süreci detaylı bir şekilde analiz edilebilmektedir.

Araştırmada anlatımcı sanat kuramı ve yapıt merkezli analiz yöntemi üzerinden sanatçının seçilmiş beş eseri analiz edilmiştir. “The Ballet Master (1874)”, “The Ballet Rehearsal (1875)”, “Café Singer (1877–78)”, “The Singers on the Stage” (1877–79) ve “Room in a Brothel (1879)” eserlerinde sanatçının monotip tekniğine müdahaleleri, ışık kullanımı, figürlerdeki jest ve mimikler, kompozisyon kurgusu gibi öğeler dikkate alınarak karşılaştırmalı analiz yapılmıştır. Teknik çözümleme yapılırken, sanatçının baskı plakasına müdahaleleri, aynı kalıptan ikinci baskı olarak monotip tekniği ve resim sanatı arasında kurduğu bağ detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Aynı plakadan alınan iki eser arasındaki farklar, sanatçının sürece müdahalesini ve deneysel yaklaşımını ortaya koymaktadır.

Araştırmada kullanılan yöntemler, Degas’ın eserlerinde biçimsel öğeleri sadece teknik düzeyde değil, aynı zamanda anlatımcı bağlamda değerlendirmeye imkân tanımıştır. Sanatçının monotip tekniği ile kurduğu bağ hem estetik hem de düşünsel açıdan bütüncül bir yaklaşımla ele alınmıştır.

4. GELENEKSEL BASKİRESİM YÖNTEMLERİNDEN MONOTİP BASKIYA

Geleneksel baskı tekniklerinin yüzyıllardır sanat dünyasında önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Sanatçıların eserleri çoğaltmak, yaymak ve kendilerini ifade etmek için baskı tekniklerinden çeşitli yöntemleri kullandığı bilinmektedir.

“...baskiresim, kâğıt malzemesiyle bütünleşmiş, numaralandırılan, kalıp ile çoğaltılabilen, çoğu zaman çerçeve içinde sunulan ve sınırlı bir büyüklük gibi kurallarla özdeşleşmiş ve bu kurallara bağlı olduğu oranda baskiresim sayılması inancı öteden beri gelişmiş; özellikle de 20. yüzyılda artık vazgeçilmez sayılan bir anlayışa dönüşmüştür” (Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2011, s. 26).

Baskiresim sanatının ilk örneklerinin, binlerce yıl önce ilk insanlar tarafından mağara duvarlarına yapılan el baskıları olduğu düşünülmektedir. Bu erken dönem baskılarda kalıp, boya, yüzey gibi baskı sanatının temel unsularına rastlanmaktadır (Kınay gör, 2022, s. 7). Yüksek baskı teknikleri olarak adlandırılan bu yöntem “en basit ve en eski baskiresim biçimlerinden biridir. Tarih öncesi mağaralarda bulunan kırmızı toprak el baskıları ilk yüksek baskı örnekleridir” (Grabowski ve Fick, 2012, s. 90). Görüntüleri çoğaltma tekniği, M.Ö. 3000’lerde silindir mühürler üzerine tasarımlar ve çivi yazıları oyan Sümerlere kadar uzanmaktadır. Bu mühürler, yumuşak kil tabletler üzerinde yuvarlandığında kabartma izler

birakır. Sümerler, yalnızca çoğaltma fikrini geliştirmekle kalmaz, aynı zamanda daha sofistike bir formda baskı makinesine dönüşen mekanik prensibi, yani silindiri tasarlar. Bu teknik, tarih öncesi sanatın en eski örneklerinden biri olup, bilgi ve sanatın yayılmasında önemli bir rol oynamıştır (Peterdi, 2024). Çin'de bulunan taş tasarımlar ve mühürler, yaklaşık 2. yüzyılda Çinlilerin ilkel bir baskı türü olan sürtme baskıyı denemiş olabileceğini düşündürmektedir. İlk doğrulanmış baskılar, 764-770 yılları arasında Japonya'da basılan ve dağıtılan Budist tılsımlarıdır. Mısır'da 6. veya 7. yüzyılda kumaş üzerine ahşap blok baskılar yapılmış olabilir; ancak en eski tarihli doğrulanmış baskı, 868 yılında Wang Jie tarafından basılan ve Doğu Türkistan'daki bir mağarada bulunan Elmas Sutra'sının (Buda'nın konuşmalarından biri) parşömenidir (Peterdi, 2024).

Baskıresim tekniklerinin en erken örneklerinden sayılan bir diğer yöntemde ağaç baskı tekniğidir.

Ağaç kalıptan baskıresmin ilk örnekleri IX. yüzyıl Çin'ine uzanır. İslam dünyasındaki ticaret yollarını izleyerek, söz konusu teknik, Asya'ya ve Avrupa'ya yayılmıştır. Yüksek baskının her türlü dinsel ve bilgi edinme amaçlı resimlerin kitlesel dağıtımı için bir baskı aracı olarak, ekonomik bakımdan elverişli hale geldiği XV. yüzyıl ortalarına kadar da büyük boyutlu kâğıt üretimi faaliyeti gelişmemiştir (Grabowski ve Fick, 2012, s. 90).

Orta çağ dönemine gelindiğinde özellikle Avrupa'da ön plana çıkan ahşap baskı, kitap ve dini metinlerin çoğaltılmasında büyük rol oynamıştır. XV. yüzyıldan itibaren ağaç baskı ve bakır üzerine oyma baskılar ilgi görmeye başlamıştır. Sadece oyun kartlarının yapımında kullanılan bu yöntemler zamanla ev altarı için üretilen ucuz dini imgelerin yapımında kullanılmaya başlanmıştır. Bu gelişmeler sonucunda baskıresim minyatür sanatının yerini almaya başlamıştır (Turani, 2010, s.354). Rönesans dönemi sanatçılarından Hans Holbein'in de ağaç baskı serisi "Ölümün Dansı" için 40 adetten fazla eser ürettiği bilinmektedir (Mancoff, 2022, s. 73). Bu dönemde Albrecht Dürer gibi sanatçılar ahşap ve gravür tekniklerine yoğunlaşmışlardır. "Dürer Strasbourg ve Basel'de kitap resmiyle meşgul olmuş, ağaç-baskıları yapmıştır. 1494'te Venedik'e gitmiş, oradan Mantegna'nın yaptığı bakır oyma baskılardan kopyalar getirmiştir" (Turani, 2010, s. 386).

Çukurbaskı yani İntaglio tekniği ise aşındırma veya kazıma anlamlarına gelmektedir. Metal plakalar üzerine desenin doğrudan elle çizilmesi "**kazıma**" ve asit yardımı ile plakanın çökmesi ise "**indirme**" olarak adlandırılır. Basıma hazırlanan plaka daha sonra kalın bir intaglio mürekkebi ile kaplanır. Mürekkep, kazınmış veya aşındırılmış bölgelere iyice yerleşir. Plaka, bir baskı presi yardımıyla kâğıt üzerine preslenir. Presleme işlemi sırasında, mürekkep kazınmış veya aşındırılmış bölgelerden kâğıda aktarılır ve desen veya resmin ters bir kopyası oluşur.

Kazınmış sanat eserlerinin tarihi kökenleri, Paleolitik Çağ'a kadar uzanmaktadır. Taş, kemik ve doğal metaller üzerine yapılan kazıma teknikleri, çukurbaskı yönteminin erken örneklerini oluşturmaktadır. Başlangıçta, çukurbaskı özellikle mülkiyeti belirtmek amacıyla mühür

yapımında veya nesnelere işaretlemekte kullanılmıştır. Zamanla, daha karmaşık ve detaylı oyulmuş tasarımlar, silahlar, ev eşyaları ve değerli mücevherlerin süslenmesinde yaygın olarak kullanılmıştır. Oymalı nesnelere baskı elemanı olarak kullanımı, önceleri belgeleme aracı olarak gelişmiştir. Demirciler, tasarımları kaydetmek veya envanter oluşturmak amacıyla frottajlar yapmışlardır. İlk bilinen kâğıt üzerine basılan sanatçı oymaları ise 15. yüzyılın ortalarına tarihlenmektedir. **“İndirme”** olarak bilinen çukurbaskı yöntemi, demircilerin ticari faaliyetlerinin bir sonucu olarak gelişmiştir. Çukurbaskı, sanatsal bir baskı yöntemi olarak 16. yüzyılda ortaya çıkmış olup, ancak 17. yüzyıla gelindiğinde bakırın kullanımı ve kimya alanındaki ilerlemelerle gerçek bir ilerleme kaydetmiştir. Bu dönemde çukurbaskı işlemi, özellikle karakteristik özelliklerini belirginleştirmiştir (Grabowski ve Fick, 2012, s. 103).

Gravür tekniği, Almanya ve İtalya’da özellikle matbaa ile birlikte yaygınlaşmış ve bu dönemdeki sanatçılar eserlerinde bu teknikten yararlanarak hem ticari hem de sanatsal bağlamda baskılar üretmişlerdir. Gravür ve intaglio, her ikisi de metal plakalar üzerine kazıma ile desen oluşturmayı içeren baskı teknikleridir, ancak yöntemleri ve uygulamaları farklılık göstermektedir. Gravür, doğrudan kazıma yöntemi kullanılarak plakada ince ve hassas çizgiler oluşturarak burin adı verilen keskin bir aletle yapılmaktadır. Intaglio ise, asitle aşındırma (etching), kuru kazıma (drypoint), mezzotint ve aquatint gibi çeşitli teknikleri kapsayan daha geniş bir baskı yöntemidir ve farklı efektler ve detaylar elde etmek için kullanılmaktadır. “Bakır-oyma baskı üzerine ilk sanatsal çalışmaları ele alan ressam Martin Schongauer olmuştur. İtalyan Jacopo de Barbari de mitolojik konuları ilk kez baskı-resim haline getiren sanatçı olmuştur” (Turani, 2010, s. 355). Gravür tekniği, Rönesans döneminden itibaren birçok ünlü sanatçı tarafından kullanılmış, Albrecht Dürer ile birlikte Rembrandt ve Francisco Goya gibi sanatçılar da baskı tekniklerini denemiştir. Gravür, baskıresim sanatının temel taşlarından biri olarak kabul edilmektedir. Hem teknik hem de sanatsal açıdan bilgi ve beceri gerektiren önemli bir alandır.

Gombrich, bir başka baskıresim tekniklerinden biri olan, taşbaskı (litografi) tekniğinin “19. yüzyılın ilk yıllarında bulunduğunu ve doğrudan taş üzerine yapılan çizimlerin çoğaltım tekniği (Gombrich, 2007, s. 515) olduğunu yazmaktadır fakat Grabowski ve Fick, baskıresim kitabında bu tekniğin şans eseri 1798 yılında Alois Senefelder tarafından bulunduğunu ifade etmektedir. Hikâyeye göre Senefelder bir gün çamaşır listesini not alması gerektiğinde listeyi, indirme deneylerinde kullandığı ev yapımı zemin malzemesi ile temiz bir kireçtaşı üzerine aceleyle yazar. Daha sonra kireçtaşını indirmenin kullanılabilir bir çukurbaskı elemanı yaratıp yaratmadığını merak eder ve taşı indirmeyi dener. Bunun sonucunda minimal bir kabartma gerçekleştirilmeyi başarmıştır. Kabartma olarak taşta baskı yapma girişiminde, taşın yüzeyini yıkar ve suyun taşın üzerinde nasıl kaldığını ve çizim yapılan bölgelerden nasıl geri püskürtüldüğünü fark eder. Senefelder, bu buluşun potansiyelini fark eder ve böylece taşbaskı

teknîği ortaya çıkar (Grabowski ve Fick, 2012, s. 157). Senefelder'in litografi tekniğini keşfetmesinin ardından, karikatürlerin baskısının yapılması mümkün hale gelmiştir. İlk olarak İngiltere'de "political cartoon" ve Amerika'da "editorial cartoon" adıyla bilinen siyasal karikatürler, düzenli olarak gazetelerde yayımlanmaya başlamıştır. Karikatürlerin orijinaleri, çinko tabakalar üzerine istenen boyutta asitle kazınarak, ekonomik ve aslına uygun bir şekilde çoğaltılmıştır (Özsezgin, 1997, s. 133).

1800'lerde Gericault litografiyi (taşbaskı) sanat alanında ilk kullananlardan biri olmuştur. Daumier ise taşbaskının 19. yüzyılda yetişen en büyük ustalarından biridir (Turani, 2010). Orta Çağ'da baskiresim tekniklerinin gelişiminde bir diğer önemli adım, 17. yüzyılda Giovanni Benedetto Castiglione tarafından geliştirilen monotip baskı tekniğidir. Monotip bir tasarımın yalnızca bir baskısının alınmasına izin veren bir yöntemdir. Plaka bir cam, metal veya pleksi tabakası üzerine çalışılabilir. Bu levhalar üzerine yağlıboya, akrilik, guaj veya mürekkep ile boya verilir ve ıslak renklerin üzerine fırça, spatula veya diğer araçlar yardımıyla yüzeyde doğrudan manipülasyon yapılarak, deneysel ve özgür bir yaratım süreci gerçekleşir. Monotip, sanatçının doğrudan müdahalesi ve yüzey üzerinde oynamalar yapılabilmesi nedeniyle derinlik, doku ve ifade açısından zengin eserler üretilmesine olanak tanımaktadır. Diğer geleneksel baskı yöntemlerinden tekil ve benzersiz olması bakımından ayrılmaktadır. Sanatçılar diğer geleneksel yöntemlerde tek bir kalıp (ahşap, linol, metal vb.) ile birden fazla eser üretebilirken monotip tekniği ile yalnızca tek bir baskı elde eder. Bu sebeple monotip tekniği, sanatçının baskiresim hazırlık ve işleme süresini kısaltarak anlık duygularını ve yaratıcılığını daha özgür bir şekilde ifade etmesine olanak tanır.

Monotip, cazibesini çifte doğasından almaktadır. Çizimin kendiliğindenliğini ve özgürlüğünü korurken, baskı eyleminde bir şans unsuru ekler; bu, basınçlı etkileşimden doğan bir belirsizliktir. Bu etkileşim, çizgisel bir geçişi daha resimsel, düz bir alanı daha dokulu ve yanılıcı hale getirmektedir. Nispeten basit çizimlerin monotip yöntemiyle kolayca ete kemiğe büründürülmesi, bu yöntemin daha küçük ustalar arasında popüler olmasını ve büyük sanatçılar tarafından temkinli bir şekilde ele alınmasını açıklamaktadır (Field, 1973, s. 13).

Monotip tekniğinin atasının Castiglione olduğu düşünülse de onun buluşundan önce 16. yüzyıl'da Hollandalı ressam ve baskı sanatçısı Hercules Seghers'in numaralandırılmış baskı serileri yerine tek bir oyma plakadan eşsiz, tekil baskılar yaratma konusunda deney yapan ilk sanatçılardan biri olduğu bilinmektedir. Sanatçının zengin ve karmaşık manzara baskıları genellikle farklı mürekkepler ve kâğıtlarla yapılmış veya elle çizilmiş unsurlarla yeniden işlenmiştir. Hollandalı usta Rembrandt van Rijn de oyma plakalarıyla, her bir baskıyı benzersiz kılmak için mürekkep katmanlarını silerek veya ekleyerek monotiplere benzer teknikler üzerinde çalışmıştır (National Gallery, t.y.). Rembrandt'ın 1650'lerde yaptığı gravürler, çoğunlukla kazıma, oyma ve kuru kazıma çizgilerine ek olarak silme işlemlerine de dayanıyordu; en etkileyici izlenimlerin çoğu, bu teknikler sayesinde özenle işlenmiş, benzersiz

ve dikkat çekici eserlere dönüşmüştür (Field, 1973, s. 13). 17.yy'da Castiglione Rembrandt'ın baskılarına benzer denemeler yapmaya başlamıştır. "Castiglione, temiz bir bakır plaka üzerine, indirme mürekkebini kabartma yüzeye merdaneleyerek, eksiltme tarzında çalışmıştır. Mürekkebi bezler ve fırçalarla kaldırarak resim oluşturulmuş, çizgisel elemanlar mürekkeplenmiş yüzeye bir çubukla çizilerek yapılmıştır. Günümüze dek bu teknikler, monotipin sembolü olarak kalmıştır" (Grabowski ve Fick, 2012, s. 188). Castiglione'nin yöntemi, gravürde kullanılanla benzer bir yaklaşımı temsil ederek klasik bir yöntem haline gelmiştir. Bu yöntemde, bakır bir levha baskı mürekkebiyle kaplanır ve tasarım, bir fırça, bez, çubuk veya parmaklar aracılığıyla mürekkepli yüzeyden silinir. Ardından, plaka baskı presinden geçirilerek tasarım, nemli bir kâğıda aktarılır. Bu prosedür, vurgular yaratmayı ve koyudan açığa doğru çalışma yapmayı içerirken, aynı zamanda on yedinci yüzyıl baskiresim repertuarında yer edinmeye başlayan mezzotint tekniğiyle de paralellik gösterir (Field, 1973, s. 13). Castiglione'nin bilinen ilk eseri "Tanrı Adem'i yaratırken" 1642 yılında yapılmıştır ve sanatçının monotip baskı aracılığıyla yaratıcılığını nasıl ustalıklı ifade ettiğinin anlaşılması için iyi bir örnek teşkil etmektedir.

Sanatçı, yeni icat ettiği baskı tekniğini kullanarak yaratılışın merkezi sahnesini tasvir etme konusunda mükemmel bir uyum sağlamakta; eser, ışık ve enerjiyle dolup taşmaktadır. Castiglione, eserini yaparken en basit ve doğrudan yöntemleri kullanmıştır. İlk olarak, bir cilalı bir bakır levha edinmiştir. Bu levha, eşit bir şekilde siyah baskı mürekkebi tabakasıyla kaplanmıştır. Sanatçı, bir çubuk veya boya fırçası sapı ile tasarımını mürekkepli levhaya çizmiştir. Tamamlanan levha, nemi kaldırılmış bir baskı kâğıdı ile birlikte baskı makinesinden geçirilmiştir. Bu işlem sonucunda, mürekkepli görüntü, siyah bir arka plan üzerinde beyaz çizgiler şeklinde kâğıda aktarılmıştır. Bu yöntem genellikle "koyu zemin" denmektedir; Castiglione'nin, mürekkepsiz bir arka plana sahip bir levha üzerine fırça ve yağlı pigment kullanarak oluşturduğu pozitif görüntülerden ayırt edilmesi için bu terim kullanılmaktadır (Reed, 1991, s. 67).

Görsel 1: Giovanni Benedetto Castiglione, Adem'in Yaratılışı (The Creation of Adam), Monotip Baskı, 1642.

Kaynak: <https://www.meisterdrucke.us/fine-art-prints/Giovanni-Benedetto-Castiglione/826790/The-Creation-of-Adam,-c.-1642.html>

18. ve 19. yüzyıllarda ise Sanatçı William Blake, yağlı boya ve tempera monotip baskılarıyla ilk deneylerini yaparak, tasarımlarını metal bir levha üzerine boyamış ve nemli kâğıdı üzerine bastırarak tasarımı transfer etmiştir. Ardından görüntünün bazı bölgelerini elle mürekkep ve sulu boya ile yeniden işlemiştir. “Blake'in her bir renkli baskıdan birden fazla örneği aynı anda, bir tür monotip yöntemiyle ürettiğini ve her bir baskıyı talep üzerine kalem ve sulu boya ile tamamladığı öne sürülmektedir” (Butlin, 1981). Büyük renkli baskılar, Blake'in görsel sanatlardaki ilk gerçekten olgun bireysel eserleri olarak tanımlanabilir. Ayrıca, bu eserler, genel olarak, Blake'in görsel sanatlardaki en yetkin, etkili ve güçlü çalışmaları arasında yer almaktadır. Teknik açıdan bakıldığında, bu eserler monotip olarak adlandırılmakta olup, aslında baskılı resimlerdir (Viscomi, 2007). Gilchrist, Blake'in tekniği nasıl kullandığını şu cümlelerle anlatmaktadır:

Blake, yağlı boya ile baskı yapmak istediğinde yaygın bir kalın karton yüzeyi kullanarak tasarımını güçlü bir mürekkeple çizmiştir. Üzerine, boyaların birbirine karışarak bulanık bir görünüm elde etmesini sağlamak amacıyla hızlı ve kaba bir şekilde yağlı boyalarla boyama işlemi gerçekleştirmiştir. Bu çalışma sürecinde, renklerin kurumasına fırsat vermemiştir. Ardından, bu tasarımdan bir kâğıda baskı almış ve bu izleri sulu boyalarla renklendirmiştir. Başka bir baskı almak istediğinde ise, karton üzerindeki dış hatlarını tekrar boyamıştır. Bu yöntemi tercih etmesinin sebebi, her bir izlenimi hafifçe değiştirme olanağına sahip olması ve her birinin rastgele bir görünüm kazanarak farklılaşmasını sağlamasıdır. Bu rastgele görünüm, oldukça çekici bir nitelik taşımaktadır (Gilchrist, 1863, s. 376).

Görsel 2: William Blake, İyi ve Kötü Melekler Bir Çocuğa Sahip Olmak İçin Mücadele Ediyor (The Good and Evil Angels Struggling for Possession of a Child), kağıt üzerine monotip, 44.5 x 59.4 cm, 1795.

Kaynak: <https://www.blakearchive.org/copy/cpd?descId=but323.1.cprint.01>

Blake'in “The Good and Evil Angels Struggling for Possession of a Child” adlı eseri, “Büyük Renkli Baskılar” (1795-1805) serisi olarak bilinen otuz adet elle renklendirilmiş monotipten biridir ve Blake'in o tarihe kadar yaptığı en büyük ve en başarılı kâğıt işleri arasında yer almaktadır; bu nedenle son derece nadir bir eser olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, bu baskı, iki versiyondan oluşan serinin ilk baskısıdır; ikinci versiyon ise daha az resimsel bir

biçimde günümüzde Tate koleksiyonunda bulunmaktadır (Ripley, 2004, s. 14). Eser monotip baskı üzerine suluboya, guaj ve kalem müdahaleleri ile oluşturulmuştur.

Görsel 3: Maurice Prendergast. Prova, (The Rehearsal), Monotip Baskı, 27.5 x 22.0 cm, 1900.

Kaynak: <https://www.moma.org/collection/works/63503>

19. yüzyıl sanatçısı Maurice Prendergast da benzer teknikleri benimsemiş ve bu süreci bir öğrencisine yazdığı mektupta şöyle açıklamıştır: "Bakır üzerine yağlı boya ile boyayın, beyaz kalacak yerleri silin. Resim hoşunuza gittiğinde, üzerine Japon kâğıdı yerleştirin veya bir baskı presi ile ya da bir kaşıkla ovalayarak bastırın. Bazen ikinci veya üçüncü baskı en iyisidir" (Monoprints, t.y.). Prendergast'ın 1891 ile 1902 arasında yaklaşık iki yüz monotip ürettiği düşünülmektedir, ancak günümüzde bilinen eser sayısı biraz daha azdır. Genel eserleri arasında, bu monotipler, erken dönem ince suluboya resimleri ile geç dönem kaba impasto yağlı boya arasında bir konumda yer almaktadır (Roberts, 2004, s. 121). 19. yüzyıl İzlenimcileri, monotip baskılarında çeşitli yaratıcı yaklaşımlar benimseyerek, bu tekniğin resimsel olanaklarından keyif almışlardır. Birçok sanatçı, Edgar Degas ve Camille Pissarro da dâhil olmak üzere, bu baskı tekniklerinde erken fotoğrafçılıkla bir bağlantı görmüş, gizleme ve açığa çıkarma sürecini ve pozitif ve negatif görüntülerin etkileşimini incelemişlerdir. Fransız Post-Empresyonist Paul Gauguin, kendi benzersiz tekniğini geliştirmiş ve buna "**iz monotype**" adını vermiştir. Bu yöntemde, önce bir kâğıdın üzerine mürekkep sürmüş, sonra üzerine başka bir kâğıt yerleştirmiş ve kâğıdın arkasına çizim yaparak altındaki mürekkebi almasını sağlamıştır. Son olarak, kâğıdı çevirerek son eseri ortaya çıkarmıştır. (National Gallery, The History of Monoprint t.y.).

Gauguin, 1894 Mayıs'ında Bretonya'da vahşi manzara ve geleneksel köylülerle bağ kurarak Tahiti'ye odaklanmıştır ve bu dönemdeki eserlerinin çoğu, Tahiti temalarını içermektedir. Concarneau'daki bir kavga sonucu kırık bileği nedeniyle hareket kısıtlaması yaşasa da, çalışmalarına devam etmiş ve bu süreçte suluboya monotip baskı yöntemini geliştirmiştir.

Görsel 4: Paul Gauguin, Bretonya'da Angelus (L'Angelus en Bretagne), Dokuma kâğıt üzerine renkli monotip, 1894.

Kaynak: <https://www.mutualart.com/Artwork/L-Angelus-en-Bretagne/EF62BB4AE593B31E>

Gauguin'in suluboya monotipleri, bazı eserlerinde adaklara yer verdiği bir döneme aittir ve özellikle 1894'te arkadaşlarına adanmış eserleri görülmektedir. En ünlüsü, **"Arkadaşım O'Conor'a/ Samoa'nın bir adamına/P. Gauguin 1894"** şeklinde imzalanmıştır. Bu monotipler, o dönemde Pont-Aven'de bulunan İrlandalı sanatçı Roderick O'Conor ve İngiliz ressam Robert Bevan'e adanmıştır. Ayrıca, diğer monotipler de arkadaşları Edgar Degas, Aristide Maillol, Alexis Rouart ve Francisco Durrio'ya ithaf edilmiştir. Tüm bu eserler, Gauguin'in Bretonya'da yaptığı tahta baskılarla uyumlu bir grup oluşturur ve 1894 Aralık'ında bir sergiyle tanıtılmıştır (Field, 1973, s. 15-16). Gauguin, sanatının kabul edilmiş klasik yöntemlerle değil, içsel bir süreçle gelişmesini tercih etmiştir. Çünkü ona göre, taklit ve benzerlik, sanatı zayıflatıp etkisiz hale getirir. Degas'ın manzara monotipleri ile Gauguin'in Bretonya'da yaptığı suluboya monotipleri birbirine yakın olarak görülmektedir. Fakat Gauguin'in Degas'ın eserlerinden etkilendiğini gösteren net bir kanıt bulunmamaktadır.

5. DEGAS'IN MONOTİP BASKI PRATİĞİ

Degas, 19. yüzyılın sonlarında empresyonist akımının önemli figürlerinden biri olarak tanınan Fransız ressamdır. Ürettiği eserleri ile modern sanat dünyasında kalıcı bir etki bırakmıştır. Degas, özellikle dansçıların, banyo sahnelerinin, at yarışlarının ve günlük yaşamın çeşitli anlarının hareketli tasvirleriyle ön plana çıkmaktadır. Degas'ın sanatı, özgür fırça darbeleriyle anlık hareketleri gösteren, insanın içsel doğasını yansıtan, ışık ve renk kullanımında kontrollü bir yaklaşım sergiler.

Degas, eserlerinde özellikle hareket ve figür üzerine yoğunlaşmıştır. İlk çalışmalarının daha gelenekçi olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle İngres'in sanatından etkilendiği bilinmektedir. Dans ve müzik konuları ile ilgilenmediği zamanlarda sanatçı kendini bir hareket gözlemcisi olarak bulmaktadır (Tansuğ, 2011, s. 232).

Modern hayatın ressamı olarak anılan Degas, yalnızca at yarışlarını ve dansçıları değil, çamaşır yıkayan ve ütü yapan kadınları, şapkacıları da betimlemiştir. Yıkanan kadınları temel alan resimlerinde özellikle insan formuna odaklandığı, perspektif kullanımı konusunda deneysel çalışmalar yaptığı ve neredeyse heykelsi bir betimleme tarzı benimsediği [görülmemektedir] (Erdoğan, 2020, s. 21).

Degas, modern hayatın çeşitli kesitlerini resmetme konusunda büyük bir tutkuya sahiptir ve bu tutku, onu yalnızca dansçıların değil, günlük yaşamın diğer unsurlarının da derinlemesine incelemesine yönlendirmiştir. Bu bağlamda, özellikle balerinlerin yer aldığı eserlerinde ışık kullanımı ve beden hareketlerine odaklanma, onun sanatındaki ana temalar arasında yer almaktadır.

Degas'ın balerinleri konu aldığı eserleri erotik veya psikolojik içerikli değildir. Diğer tüm izlenimci sanatçılar gibi Degas'ı da büyüleyen tek şey ışıktır. Dansçıların genel olarak yapay ışık ile aydınlatıldığı ortamlarda bulunması Degas'a ışık deneyleri yapması için imkân sunmuştur (Dickerson, 2021, s.237). "Topu topu birkaç metre karelik bir alanı kaplayan bu sahneler usta sanatçının elinde engin bir dünya haline gelmiştir. Taparcasına sevdiği bu konuyu yüzlerce defa ele aldığı halde, hepsinde de değişik bir açı görülür" (Altuna, 2013, s. 199). Degas'ın sanatındaki en belirgin özelliklerden biri, ünlü ressam Ingres'in ona söylediği gibi, çizgiye olan tutkusu olmuştur. Onu izlenimci sanatçılardan ayıran en önemli faktör, çizgiyi asla terk etmemesidir. Bu özel ilgisi, özellikle baskiresimlerinde açıkça görülmektedir. Degas'ın desenleri, onun çizgi ile kendini ifade etmesini ve sanatını keşfetmesine yönelik yaptığı derinlemesine araştırmaların ve deneylerin bir yansımasıdır. Bu desenler yalnızca resimlerine hazırlık etütleri olmanın ötesinde, başlı başına birer ifade aracı olmuştur. Degas, çağının en önemli desen sanatçılarından biri olarak kabul edilirken, çizgi ve rengin kullanım alanlarını araştırmıştır. Çoğu eskizi, renk üzerine yaptığı çalışmalarla şekillenmiştir, bu da onun renk anlayışının derinliğini göstermektedir. Ayrıca, baskı tekniği Degas için önemli bir araç olmuştur; farklı teknikleri ve araçları keşfetme arayışı, ona sanatında yeni ifade biçimleri sunmuş ve bu da eserlerinde önemli bir yenilikçiliği ortaya koymuştur (Kear, 2022, s.189). Degas, bu alandaki tutkusunu, yakın dostu Ludovic-Napoleon Lepic'in ona monotip baskı tekniğini tanıtmamasıyla daha da derinleştirmiştir (Erdoğan, 2020, s. 23).

Degas ve Lepic'in yolları, şehrin en seçkin bale topluluğunun sahne aldığı ve Degas'ın ilk saf monotip baskısını yaptığı mekân olan Paris Operası'nda kesişmiştir. Her iki sanatçı da Operadaki gösterilere katılır ve bale derslerinin yapıldığı sahne arkalarına girecek kadar iyi bağlantılara sahiptir. Degas'ın "The Ballet Master" (Le Maître de ballet) adlı eseri, ünlü eski dansçı Jules Perrot'un genç bir solisti Operadaki sahnede yönettiği bir durumu betimlemektedir. Degas'ın defterlerinde yer alan, Perrot'un aceleyle yapılmış bir eskizi sanatçının bu dönemde yanına çizim malzemeleri aldığını göstermektedir. Monotip ise, sol üst köşede Degas ve Lepic tarafından ıslak mürekkeple imzalanmıştır ve bu, Degas'ın bilinmedik teknikteki ilk ciddi deneyimi olarak görülmektedir (Kendall, 2016, s. 24).

Görsel 5. Edgar Degas, Bale Ustası (The Ballet Master - Le maître de ballet), beyaz tebeşir veya yıkama ile düzeltilmiş monotip. Ulusal Sanat Galerisi, Washington, 1874.

Kaynak: Shackelford, 1984, s. 58.

Eser sahnenin merkezinde duran bir bale dansçısı ve kenarda onu izleyen usta konumunda iki figürden oluşmaktadır. Öndeki figürün dik duruşu mekânda bir otorite ve denetim hissiyatı oluşturmaktadır. Dansçı ise sahnenin merkezinden hafifçe yana kaymış ve bu konumu kompozisyonda boşluk - doluluk oranını dengelemiştir. Başı yukarı kalkmış, kolları arkaya doğru uzanmış bir pozisyonda betimlenmiştir. Bu durum alımlayıcıda her an hareket başlayacakmış gibi bir beklenti yaratmaktadır. Eserde hareket ve çizgi arasında ilişki kurulmuştur. Tekniğin sunduğu yumuşak geçişler, tonlar ve çizgiler arasındaki sınırları belirsizleştirmiştir. Bu belirsizlik sahnede sisli ve karanlık bir etkiye neden olmuştur. Dansçının bulunduğu alanın aydınlık olması kompozisyonda merkezi belirlemede arka planın daha koyu ve belirsiz çizgilerle betimlenmesi figürlerin ön planda olmasını sağlamıştır. Sanatçı bu eserde aynı zamanda gözlemci kimliğini ortaya koymaktadır. Degas yaşamı boyunca sahne arkası, prova anları, gündelik hayatın arkasındaki görünlümlere odaklanmış; balerinleri, sahneye hazırlık süreçlerini eserlerine konu etmiştir. Sanatçının arka planda yaşananları resmetmeye olan ilgisi sahnedeki harekete değil hareket öncesi yaşanan gerginliğe ve bekleyişe odaklanmaktadır. Aslında bu durum Degas'ın içine kapanık ve gözlemci kişiliğin bir yansıması olarak okunabilir.

Bu baskının ikinci bir örneği ise tamamen guaş ve pastel ile boyanmıştır. "The Ballet Rehearsal" adlı eserde, kompozisyona yeni figürler eklenmiştir: Sağda resme doğru bakan bir adam ve solda Perrot'un arkasında eğilen dansçılar vardır. Degas, monotip baskısının üzerine yaptığı yeniden dokunuşlar için, McIlhenny'nin Perrot çizimini referans almıştır (Shackelford, 1984, s. 59). "Rehearsal of the Ballet", kısa süre sonra Louisine Elder (sonradan Louisine Havemeyer) tarafından satın alınmış ve 1877'deki üçüncü Empresyonist grup sergisinde sergilenmiştir. Bu etkinlikte, çoğu eleştirmen tarafından göz ardı edilen eser, dağınık kompozisyonu ve karmaşık tekniği nedeniyle kafa karıştırıcı bulunmuştur. Ancak, yine de cesur bir eleştirmen tarafından sergide "en güçlü ve en ilginç" eserlerden biri olarak değerlendirilmiştir (Kendall, 2016, s. 25).

Görsel 6: Edgar Degas, Bale Provası (The Ballet Rehearsal), monotip üzerine guaş ve pastel. The Nelson-Atkins Sanat Müzesi, Kansas, 1875.

Kaynak: Shackelford, 1984, s. 59.

Monotip tekniği doğası gereği tek baskı olarak alınır fakat Degas bu tekniğin sınırlarını zorlayarak aynı kalıptan ikinci bir baskı alma yönünde denemeler yapmıştır. İlk baskı aynı plakadan yapılan ikinci baskıdan daha koyu ve net basılmaktadır. İkinci baskı, ilk baskı yapıldıktan sonra plakada kalan ince mürekkep tabakası ile tekrar basılabilir. Sanatçının “The Ballet Rehearsal” adlı eseri bu şekilde oluşturulmuştur. “The Ballet Master” baskısının ikinci baskısı alındıktan ve kurutulduktan sonra pastel ve guaş tekniği ile müdahale edilerek “The Ballet Rehearsal” ortaya çıkmıştır. Degas’ın aynı baskı üzerinden farklı teknikleri dâhil ederek yaptığı müdahaleler, sanatçının yeniliklere olan ilgisini ve yaratıcılığını geliştirerek döneminin öncü sanatçılarından olduğunu göstermektedir.

Degas, kısa süre içinde benzer bir çok yönlülüğü sergileyerek, sadece teknik olarak cesur bir öncü olmakla kalmamış, aynı zamanda Pissarro ve Mary Cassatt gibi sanatçılara da yeni yöntemler denemeleri için ilham vermiştir. Baskıların sunduğu avantajlar arasında daha hızlı üretim, daha düşük maliyet ve geniş bir orta sınıf koleksiyoncu kitlesine hitap etme potansiyeli oluşmuştur. Ayrıca, baskı sanatı genellikle gündelik yaşam ve toplumsal olayları yansıtan imgelerle ilişkilendirildiği için, Empresyonistlerin sıklıkla işlediği bir konu kaynağı haline gelmiştir. Empresyonistler, litografi kullanarak çağdaş Paris dünyasını ve siyasetini yansıtan Honoré Daumier ve Paul Gavarni gibi ünlü sanatçıların örneklerinden de ilham almışlardır (Kendall, 2016, s. 22). Baker, Degas’ın 1874 ve 1875 yılları arasında monotipler üretmeye başladığı dönemi şu şekilde aktarır;

Degas, bu yöntemi hem bağımsız bir çalışma olarak hem de birçok pastel eserinin temeli olarak kullanmıştır. Bu alandaki çalışmalarında, destek plakalarından elde edilen ilk baskılar ve “Soydaşlar” olarak adlandırılan ikinci baskılar yer almaktadır. Degas, bu süreci, yağlı mürekkebin baskı makinesinden geçirilmesiyle elde edilen çizimler olarak tanımlamıştır. Tahminlere göre, elliye kadar genelev monotipi bulunmaktadır; 1958 yılında Pablo Picasso, bu monotiplerden dokuzunu satın almış ve bu eserleri “Degas’ın yaptığı en iyi şeyler” olarak nitelendirmiştir (Baker, 2015, s. 28).

Sanatçının genelev konulu monotiplerinden sadece kırk kadarı günümüze ulaşmıştır. Birçoğunun ölümünden sonra yok edildiği düşünülmektedir. Degas'ın bu baskıları Paris'teki yasal genelevler olarak bilinen “**maisons closes**” ziyaretleri üzerine yaptığı bilinmektedir. Degas, baskılarında kadınları kaba, hantal, idealize etmeden, doğal ve realist bir biçimde; çoğu zaman çıplak ya da içki içen, dinlenen veya başka gündelik faaliyetler içinde tasvir etmiştir (Kear, 2022, s. 68).

Görsel 7: Edgar Degas, Genelevdeki Oda (Room in a Brothel), 21 x 15.9 cm, Stanford University, 1879.

Kaynak: Kear, 2022, s. 68.

1877 yılında Empresyonist sergisinde tamamen siyah-beyaz monotiplerden oluşan önemli bir grup sergilenmiş; bir başka örnek ise 1881'de gerçekleşmiştir. Ancak, Degas bu tekniği ilerleyen yıllarda kendine özgü bir şekilde kullanmıştır. Sanatçı, orijinal siyah-beyaz monotip üzerine pastel uygulayarak geliştirdiği pek çok eseri sergileyip satmış olsa da, bu durum birden fazla şekilde yorumlanabilir. Bir bakıma, sanatçının baskıyı bir ön çizim yerine kullandığı görülmektedir. Bu sayede, tonlama ve çizgisel yapı, renk eklenmeden önce belirlenmiştir. Bu uygulama, bazı geleneksel yöntemlere benzer; örneğin, son katmanlar eklenmeden önce nötr gri veya kahverengi tonlarla yapılan bir "kompozisyon yerleştirme" pratiğini çağırır (Kendall, 2016, s. 26).

Degas'ın pastel ve monotip tekniğini birleştirdiği bu yenilikçi yöntem için Blake bir öncül örnek olarak karşımıza çıkmaktadır fakat bu yöntem, Degas'ın yenilikçi bir yaklaşımı olarak kabul edilmiştir. Sanatçının kariyerinde gelişmekte olduğu dönemde yaratıcı eserlerinin merkezine hemen yerleşmiştir. Bugün, sanatçının Empresyonist döneminin temel eserleri olarak kabul edilen pek çok diğer çalışması da aynı şekilde gerçekleştirilmiştir. Bu algı Degas'ın sanatında önemli bir değişim yaratmış, ancak sanatçı tarafından hiçbir zaman açıklanmamış ve hâlâ büyük ölçüde belirsiz kalan bir dönüşümü ifade etmektedir. Tarihe duyarlı bir sanatçı olan Degas, monotip tekniğini kullanmaya karar verdiğinde, İtalya'da aldığı klasik sanat eğitimi bir kenara bırakmış, yerleşik sanat değerlerini bilinçli olarak

reddederek yerini daha deneysel ve özgür bir ifade biçimine bırakmıştır. Degas'ın erken dönemindeki sanat anlayışı, belirli kurallar üzerine inşa edilmiştir. Sanatçı monotip tekniğini, klasik sanat anlayışını tam anlamıyla reddeden ve yeni bir yaratıcı yaklaşımı benimseyen bir teknik olarak benimsemiştir. Kısacası, Degas bu tekniği kullanarak, geçmişteki geleneksel sanat anlayışından tamamen farklı bir yol izlemiştir. 1860'lar ve 1870'lerde Paris'te adını duyuran resimlerinde ve onlara eşlik eden kâğıt üzerindeki çalışmalarında, o dönemde hala beyaz bir tuvalin ya da boş bir kâğıdın yaratıcılığın temel alanı olduğu ilkesine sadık kalmıştır. Bu alanda, bir konu şekil almaya başladıkça çizgiler ya da fırçalar beyaz yüzeye uygulanır ve bu konu, bir portre, manzara, natüremort veya başka bir motif olarak yavaşça tanımlanırdı. Bu geniş uygulama içinde küçük varyasyonlar bulunsa da, boşluktan somut biçime doğru ilerleyen değer yüklü bir süreç, iki boyutlu sanatların çoğunda yaygın bir şekilde bulunurdu. Erken yaşamında bu pratiğe güçlü bir şekilde kimlik kazandıran Degas, kırklı yaşlarına yaklaşırken, ilk monotiplerini yaparak tüm bu öncelikleri tersine çevirmiştir (Kendall, 2016, s. 25).

Degas, monotip tekniğiyle yalnızca geleneksel yaklaşımları tersine çevirmekle kalmamış, aynı zamanda ışığı ve gölgeyi de birer araç olarak kullanmıştır. Monotiplerde ışık bir unsur olmaktan öte kompozisyonlarının önemli bir yapı taşı olmuştur. Karanlık alan ve aydınlık alan teknikleriyle eserlerinde dramatik kontrastlar ve yumuşak ton geçişleri yakalamıştır. Sanatçının ışık kullanımı empresyonistlerin doğal ışık gözlemlerinden farklı olarak daha yapay ve teatral bir yaklaşım sergilemektedir. Bu ışık kullanımları eserlerinde figür ve mekân arasındaki ilişkiyi daha soyut ve deneysel bir açıdan yansıtmaktadır.

Görsel 8. Edgar Degas, Kafe Şarkıcısı (Café Singer), kâğıt üzerinde karanlık alan monotipi, 12 × 16.2 cm, 1877-78.

Kaynak: <https://www.thecollector.com/monotypes-by-edgar-degas/>

19. yüzyıl Paris'inin en önemli özelliklerinden biri yenilikçi aydınlatmadır ve Degas'ın monotipleri "Café Singer" ve "Singers on the Stage", bu aydınlatmanın ileri düzey baskı teknikleriyle birleşimini başarılı bir şekilde yansıtmaktadır. Her iki monotip de benzer bir temaya sahiptir: parlak ışıklarla çevrelenmiş şarkıcılar. Ancak, aralarındaki temel fark, birinin karanlık alan monotip (dark-field monotype) olarak, diğerinin ise renkli pastellerle

zenginleştirilmiş ışık alan monotip (light-field monotype) olarak tasarlanmış olmasıdır. Bu farklılık, her iki eserin görsel etkilerini ve ışıkla ilişkili duyuşal deneyimlerini belirgin bir şekilde farklılaştırmaktadır (Bika, 2021). Kompozisyonda çok sayıda ışık kaynağı göze çarpmaktadır. Sol taraftaki beyaz parlak küre muhtemelen Degas'ın Bracquemond'a yazdığı mektubunda sözünü ettiği ve 1882 yılında Maupassant'ın bir anlatı ögesi olarak kullandığı Jablochhoff mumudur. 1870'lerin sonlarında bazı Paris kulüplerinde kullanılmaya başlanan bu elektrikli aydınlatma elemanı, burada sahnenin dış mekâna açıldığını ima eden bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Şarkıcının başının hemen üzerinde yer alan üç beyaz küre ise, daha önce Degas'ın çeşitli çizimlerinde de karşılaştığımız biçimsiz formlarıyla gaz lambalarıdır. Sanatçının sıklıkla betimlediği bu ışıklar, figürler ve nesnelere kurduğu görsel çağrışım zinciri içinde yer almakta; bu üçlü düzen, sahnedeki üç kadın figürün varlığını simgesel olarak teyit etmektedir. Beşinci ışık kaynağı ise, kimliği tam olarak belirgin olmasa da, yerleşimindeki tutarsızlığa rağmen ışık ve gölgeyle biçimlenmiş oval formu sayesinde bir gazlı sokak lambasını (un réverbère) anımsatmaktadır (Clayson 2016, s. 88).

Görsel 9. Edgar Degas, Sahnedeki şarkıcılar (The Singers on the Stage), 12 x kâğıt cm, monotip üzerine pastel, fildişi rengi dokuma kâğıt, ahşap üzerine marufle edilmiş, 1877-79.

Kaynak: <https://www.thecollector.com/monotypes-by-edgar-degas/>

“The Singers on the Stage”, aynı plakadan basılmasına rağmen pastel uygulamasıyla önemli ölçüde değiştirilmiş bir eserdir ve bu değişiklik, her iki görüntüde de ortak tonlamaya sahiptir. Hem figürlerin hem de mekânın dönüşümü, iki sanat eseri arasındaki ilişkinin sorgulanmasına yol açarak, bu eserlerin birbiriyle aynı plakadan olma düşüncesini zayıflatmaktadır. Değişen sahne düzeni, başrol oyuncusunun rutinini ve hareketlerini etkilemiş; burada pembe bir elbise giymiş olan sanatçı, artık seyircisine dönük olmamakta ve sol tarafa doğru yönelmektedir. Bu durum, sanatçının ya şarkıyı tamamladığını ve sahneden ayrıldığını ya da henüz performansına başlamadığını gösteriyor olabilir. Kadının ifadesi de değişmiştir; önceki halindeki ışığa nazikçe eriyen bir gülümsemeye seyirciye ve spot ışıklarına doğru yönelmişken, şimdi sahne ışıklarının etkisiyle yüzünde bir tereddüt ve gerilim ifadesi ortaya çıkmıştır. Işık, bazı bölgelerde hafifletilmiş ya da tamamen silinmiştir. Bu dikkatli, hatta kaygılı

yüz ifadesi, kadının başının eksenindeki hafif değişiklik ve daha şık bir saç modeli ile birlikte, onun sahne üzerindeki tutumunu yeniden şekillendirmektedir. Sağdaki kadının yüzü ise, hala elinde yelpazesıyla görünür olmakla birlikte, karikatürize edilmiş bir şekilde resmedilmiştir (Clayson, 2016, s. 87).

Sanatçının bu iki eser arasında yaptığı müdahaleler baskı tekniğini resimsel bir ifade biçimine dönüştürmüştür. Aynı plaka üzerinden çıkan eserler, sanatçının müdahalesi ile birlikte zaman, mekân, hareket ve figürlerin karakterlerine kadar farklı bir anlatıma dönüşmüştür. Degas'ın geliştirdiği bu teknik, baskı resmin klasik çoğaltma tekniğinden uzaklaşarak çalışmaların her birini özgün bir esere dönüştürmüştür. "Tekniğin akıcı ve kendiliğinden oluşu nedeniyle çizim, gravür ve taşbaskıya oranla daha fazla doğaçlama imkânı sağlamasından etkilenen Degas 400 monotip baskıda 250'yi aşkın konu çalışmıştır" (Kear, 2022, s. 68). Sanatçının tutkuyla bağlandığı ve ürettiği özgün tekniği modern sanatta yeni bir ifade alanı olarak yeniden tanımlanmaktadır.

6. SONUÇ

Monotip tekniği, geleneksel baskı yöntemlerinden farklı olarak, sanatçılara benzersiz ve tekrarlanamaz eserler üretme imkânı sunmuştur. Bu teknik, sanat dünyasında deneysel ve yenilikçi yaklaşımların önünü açmış ve modern sanatın gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Tek seferlik üretime dayanan bu yöntem, sanatçıların doğrudan müdahalesine izin vererek yaratıcılıklarını ve ifade biçimlerini çeşitlendirmelerine olanak tanımış, böylece modern sanat tarihinde özgün bir ifade biçimi ortaya çıkmıştır.

Bu araştırmada Degas'ın seçilmiş monotip eserleri tarihsel bir sıralamayla anlatımcı kuram ve yapıt merkezli analiz yöntemi çerçevesinde değerlendirilmiş, sanatçının dönemindeki diğer sanatçılardan farklı olarak daha deneysel arayışlar içerisinde olduğu ortaya konulmuştur. Degas için monotip baskı yalnızca bir teknik değil, aynı zamanda resimsel üslup ile baskı pratiği arasındaki sınırların ortadan kalktığı yeni bir ifade alanı olmuştur. Baskı sanatının çoğaltılabilir yapısı, Degas'ın her bir baskıya, pastel ve suluboya gibi farklı tekniklerle yaptığı müdahaleler ile özgünlük kazanmış ve sanatçının kendine özgü bir dil oluşturmasına olanak tanımıştır. Bu durum baskı sanatının çeşitli resim teknikleri ile birleşebileceğini ve yeni bir anlatı aracı haline dönüşebileceğinin göstergesi olmuştur. Bu bağlamda sanatçının monotipleri sadece yenilik olarak değil; aynı zamanda modern sanatın bireysel, deneysel ve süreç odaklı yapısına öncülük eden yeni bir sanatsal tavır olarak değerlendirilebilir. Araştırmanın bulguları, Degas'ın geleneksel baskı temsilinden uzaklaşarak bu tekniği bireysel bir ifade aracına dönüştürdüğünü göstermektedir. Sanatçının eserleri, döneminde yenilikçi bir üslup olmasıyla birlikte çağdaş sanatta da yeniden yorumlanabilecek ve katkı sağlayacak önemli eserlerdir. Aynı zamanda sanatçının monotip baskıları üzerine literatürde sınırlı sayıda çalışma olması, bu alanın derinlemesine incelenmesini gerekli kılmakta ve bu araştırmanın yeni yapılacak çalışmalar için önemli bir kuramsal zemin oluşturacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Altuna, S. (2013). *Ünlü ressamın hayatları ve eserleri*, İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Anadolu Üniversitesi, (2011). Türkiye’de Baskı Resme Bakmak, Anadolu Üniversitesi Yayınları No:2413, *Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları* No. 76, Genel Yayın Sorumlusu: Prof. Zehra Çobanlı.
- Baker, F. (2015). *American monotypes from the baker/ pisano collection*, Editor: Kirstin Pires, Chazen Museum of Art, University of Wisconsin–Madison.
- Bika, D. (2021). Underappreciated Monotypes By Edgar Degas, Erişim Adresi: <https://www.thecollector.com/monotypes-by-edgar-degas/>
- Butlin, M. (1981). A Newly Discovered Watermark And a Visionary’s Way With His Dates, *Black Issue Archive*, Volume 15 · Issue 2. Editors: Morris Eaves, Robert Essick, Joseph Viscomi, Erişim Adresi: <https://bq.blakearchive.org/15.2.butlin>
- Clayson, H. (2016). “Darkness and the Light of Lamps”, *Degas a Strange New Beauty*, The Museum of Modern Art, New York, Organized by Jodi Hauptman.
- D’Alleva, A. (2015). Sanat tarihi nasıl yazılır?, İstanbul: Litaratür Yayınları.
- Dickerson, M. (2021). *A’dan Z’ye sanat tarihi tarih öncesinden postmodern zamanlara görsel sanatlar*, (Çev. Orhan Düz), İstanbul: Say Yayınları.
- Erdoğan, C. F. (2020). *Sanatın büyük ustaları Degas*, İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Field, R. S. (1973). *Paul Gauguin: Monotypes*, Philadelphia Museum Of Art.
- Gilchrist, A. (1863). *Life of Blake*, “Pictor Ignotus.” 2 vols. London: Macmillan.
- Gombrich, E. H. (2007). *Sanatın öyküsü*, Beşinci Basım, Çeviri: Erol Erduran – Ömer Erduran, Remzi Kitabevi.
- Grabowski B. ve Fick, B. (2012). *Baskıresim / kapsamlı materyaller ve teknikler rehberi*, İzmir: Karakalem Kitabevi Yayınları: 8.
- Kear, J. (2022). *Degas 500 görsel eşliğinde yaşamı ve eserleri*, (Ed. Cumhuriyet Öztürk), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2. Basım.
- Kendall, R. (2016). *An Anarchist in Art: Degas and the Monotype*, *Edgar Degas: A Strange New Beauty*, The Museum of Modern Art, New York, Organized by Jodi Hauptman.
- Kınay Gör, T. (2022). *Baskı sanatı terminolojisi teknikler malzemeler terimler*, 2. basım, Bilimsel Eserler no:617 Nobel Akademik Yayıncılık.
- Mancoff, D. N. (2022). *Sanatın sırları*, 1. Baskı, (Çev. Özge Ilık), İstanbul: Hayalperest Yayınevi.

Moran, B. (2013). *Edebiyat kuramları ve eleştiri*, 24. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.

Monoprints, (t.y.). A printmaking revolution, A history on the development of monoprints and monotypes, Erişim Adresi:

<https://monoprints.com/page/history#:~:text=William%20Blake%20was%20the%20one,r etouched%20with%20pen%20and%20brush.>

National Gallery. (t.y.). The History of Monoprint, Erişim Adresi:

<https://www.nationalgalleries.org/art-and-artists/glossary-terms/monoprint-0>

Orozco, M. (2019). *Degas monotypes: A catalogue raisonné*.

Özsezgin, K. (1997). *Türk plastik sanatçıları ansiklopedik sözlük*, İstanbul: Milliyet Yayınları.

Ötğün, C. (2008). Sanat Yapıtına Yaklaşım Biçimleri. *Sanat Ve Tasarım Dergisi*, 1(2).

<https://doi.org/10.18603/std.46187>

Peterdi F. G. (2024). History of printmaking, Britannica.

<https://www.britannica.com/art/printmaking/History-of-printmaking>

Reed, S. W. (1991). Giovanni Benedetto Castiglione's "God Creating Adam": The First Masterpiece in the Monotype Medium, *Art Institute of Chicago Museum Studies*, Vol. 17, No. 1,

Italian Drawings at the Art Institute: Recent Acquisitions and Discoveries. Erişim Adresi: <https://www.jstor.org/stable/4101550?origin=crossref>

Ripley, D. (2004). prints: William Blake Monotype Sells for \$3.9 Million at Auction, *Art on Paper*, Vol. 8, No. 6. Erişim Adresi: https://www.jstor.org/stable/24556198?read-now=1#page_scan_tab_contents

Roberts, J. (2004). Artists and Prints: Masterworks from The Museum of Modern Art, New York: The Museum of Modern Art. <https://www.moma.org/collection/works/63503>

Shackelford, T. M. G. (1984). *Degas The Dancers*, National Gallery of Art, Washington.

Tansuğ, S. (1999). *Çağdaş türk sanatı*, 5. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Tansuğ, S. (2011). *Resim sanatının tarihi*, 7. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Turani, A. (2010). *Dünya sanat tarihi*, Genişletilmiş On Dördüncü Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Viscomi, J. (2007). Blake's "Annus Mirabilis": The Productions of 1795. *Blake issue archive*, Volume 41 · Issue 2. Erişim Adresi: <https://bq.blakearchive.org/41.2.viscomi>

Yıldız, E. M. (2023). *Çağdaş türk sanatı 1923'ten günümüze, türk baskiresim sanatına cumhuriyet'in etkileri ve günümüze yansımaları*, (Ed. Erol Murat Yıldız), İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

STRUCTURED ABSTRACT

Degas is a prolific artist in the development of modern art, who made a name for himself in the late 19th century. The artist is one of the important representatives of the Impressionism movement and draws attention with his innovative productions by managing to stay outside the traditional rules of printing and painting. In addition to his painting works, Degas has been recognised for his unique monotype prints produced with his own technique.

This research aims to analyse Edgar Degas's works produced using monotype printing technique in the context of modern art. The study is based on the idea that the artist's productions with this technique should be considered not only as a technical innovation, but also as a pioneering approach that transformed the expressive possibilities of modern art. Monotype printing differs from traditional printmaking in that it produces works that are unique and unrepeatable, and offers a space open to the artist's creative intervention. While Edgar Degas' orientation towards this technique indicates a conscious break with the dominant artistic conceptions of the period, it also reveals a unique artistic attitude in which the artist combines pictorial expression and printing techniques. In this study, the historical development of traditional printing techniques and monotype printing technique is discussed, the place of monotype printing technique in the history of art is mentioned and Degas's works are analysed both technically and aesthetically in this context. The monotype technique, which is thought to have emerged with the experimental works of Giovanni Benedetto Castiglione in the 17th century, became an important production tool of modern art in the 19th century with Degas' interpretation. The artist's works such as *The Ballet Master*, *The Ballet Rehearsal*, *Café Singer* and *The Singers on the Stage* were analysed as examples in which the elements of light, form, colour and composition were reconstructed with a plastic language. In the research process, Degas's works were analysed formally and contextually by using narrative theory and work-centred analysis methods.

The findings reveal that Degas adopted the monotype printing technique not only as a reproducible production method but also as a direct pictorial expression field. The artist often intervened with pastel, gouache or watercolour on the first print he obtained after working on a glass or metal surface with ink, thus transforming the print into a unique composition. This mode of production both eliminated the reproducibility of the traditional print and allowed Degas to have more control over the material and form. Even in two different prints made by the artist on the same plate (in this process, the first print is taken and then a second print is made with the paint remaining on the plate. However, this print becomes more faint), the fact that he completely changed the composition of the surface shows how direct and experimental his approach to the production process was.

Degas's monotypes are united not only in terms of technique but also in terms of content with the individual, psychological and everyday life elements of modern art. In these works, which deal with marginalised or under observation figures such as ballerinas, brothel workers,

women singers in cafés, the artist not only captures a visual moment, but also reconstructs the existence of these figures in space with lighting and gestures in portraits. As seen especially in *The Singers on the Stage*, the difference between two different prints from the same plate can be interpreted not only as a technical but also as a narrative transformation. The direction, gaze, light sources and facial expressions of the figures have changed, thus revealing the transformation of time and psychological atmosphere within a scene.

As a result of the research, it is seen that Degas used the monotype technique as a more individual and free artistic field by going against the academic norms of the period. This approach makes it necessary to re-evaluate the role of the artist in modern art. While questioning classical forms of representation, Degas also constructed the pictorial narrative through a new technique and redefined the unity of light, texture and figure with this technique. Therefore, Degas's monotypes should be considered as important works that contribute not only to the history of printing but also to the forms of expression in modern art. Based on the lack of literature on Degas's monotype print productions, this research aims to provide an in-depth study in terms of both technical analysis and aesthetic interpretation. The limited number of studies on Degas's monotypes reveals the potential of this field still waiting to be explored. In this context, the research aims to contribute not only to Degas' art, but also to the reinterpretation of the place of the monotype in modern art. This production technique, which emphasises the search for originality and individuality by moving away from the reproductive maker of the print, should be considered as a powerful example that reveals the process and expression-oriented orientations of modern art.